

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Давроншозода Файзулло Давроншо дар мавзун «Таҳқиқи аминокислотаҳо ва стероидҳои таркиби мармараки мускати дар Ҷумҳурии Тоҷикистон рӯянда» барои дарёфти дараҷаи илмии номзадӣ аз рӯйи ихтисоси 1.4.4. Химияи органикӣ пешниҳод гардидааст.

Мармараки мускатӣ (*Salvia sclarea* L.) зодаи Аврупои ҷанубӣ буда, дар саросари ҷаҳон парвариш мешавад ва ҳамчун маводи ороишӣ, саноатӣ ва манбаи равғани эфирӣ истифода бурда мешавад. Ин гиёҳ на танҳо барои эстетика ва хушбӯйи муҳити атроф қадр мешавад, балки дорои хусусиятҳои шифобахш ва фармакологӣ низ мебошад, ки онро дар тибби анъанавӣ ва муосир муҳим мегардонад.

Равғани эфирии мармараки мускатӣ бо миқдори баланди линалилasetат ва линалол маъруфаст. Таҳқиқотҳо нишон доданд, ки таркиби линалилasetат дар равғани эфирии шаффоф аз 2,60% то 56,88% фарқ мекунад, ки ин фарқият вобаста ба марҳилаи нашъунамои растанӣ, шароити иқлимӣ ва усули парвариш мебошад (Кузма ва диг., 2009). Линалилasetат ба равғанбӯи ширин, сабз, гулдор, қолиб ва тоза мебахшад, ки бо нозукиҳои ҷубӣ, терри ва ситрусӣ якҷоя мешаванд. Линалол низ дар таркиби равған мавҷуд буда, ҳам басифати агентҳои хушбӯй ва ҳам ҳамчун ҷузъи биологӣ нақши муҳимро мебозад. Ин модда инчунин ботаникдорӣ, стресс, рафъи беҳобӣ, шиддат ва афсурдагӣ алоқаманд аст.

Илова бар истифодаи косметикӣ ва парфюмерӣ, равғани эфирии мармараки мускатӣ дар анъанаҳои тиббии мардумӣ ҳамчун агенти зидди гингивит ва стоматит, ҳамчунин барои беҳтар кардани ҳолати рӯда ва системаи асаб истифода мешавад. Моддаҳои фенолӣ ва эфирӣ дар таркиби гиёҳ таъсири антибактериявӣ, зиддиамбуруғӣ ва зиддиилтиҳобӣ доранд, ки барои нигоҳдории саломатӣ ва пешгирии бемориҳои рӯда ва даҳон аҳамияти калон доранд.

Аз ҷиҳати экологӣ, линалол ҳамчун ҷузъи гули мармараки мускатӣ метавонад намудҳои гуногуни ҳашарот, аз ҷумла занбӯруғҳо ва занбурҳоро ҷалб кунад, ки барои гардолудкунӣ ва афзоиши растанӣ муҳим мебошад. Ҳамин тариқ, мармараки мускатӣ на танҳо ҳамчун манбаи хушбӯйи муҳити атроф ва саноати косметикӣ муҳим аст, балки дар таъмини биологӣ ва экологӣ, инчунин ҳамчун гиёҳи доруворӣ ва антистресс нақши калидӣ мебозад.

Ғайр аз ин, таҳқиқотҳои муосир нишон медиҳанд, ки иқтибосҳои спиртӣ ва обии мармараки мускатӣ дорои таъсири зиддимикробӣ, зиддиамбуруғӣ ва антиоксидантӣ мебошанд. Ин нишон медиҳад, ки гиёҳ метавонад ҳамчун ҷузъи таркиби комплекси доруворӣ барои муолиҷаи бемориҳои шадид ва музмин, ҳамзамон барои беҳтар кардани ҳолати равонии инсон ва системаи иммунии бадан истифода шавад. Ба ғайр аз пайдоиши ҷуғрофӣ ва усулҳои дистиллятсия, омилҳои биологии растанӣ, аз ҷумла марҳилаҳои фенологӣ ва дараҷаи бордоршавӣ низ ба миқдор ва сифати равғани эфирии мармараки мускатӣ таъсири назаррас мерасонанд. Таҳқиқотҳо нишон медиҳанд, ки таркиби химиявии равған ва қисмҳои ҳавоии растанӣ дар марҳилаҳои гуногуни нашъунамои гиёҳ фарқ мекунад. Масалан, ҳангоми гулкунӣ пурра миқдори терпенҳо ва спиртҳои дитерпенӣ ба ҳадди аксар мерасад, ки ин ба сифати хушбӯй ва самаранокии фармакологӣ таъсири мусбат мерасонад.

Яке аз моддаи асосии мармараки мускатӣ Sclareol мебошад, ки аз барг ва гулҳои растанӣ ба даст оварда мешавад. Sclareol спирти дитерпенӣ буда, гарчанде ки нахати ночиз дорад, дар саноати атрсозӣ барои кудрати «таъмини» ҳузури модда дар таркиби атрҳо хеле муфид мебошад. Он ҳамчун маводи ибтидоии синтези моддаҳои атрӣ ва моддаҳои кимиёвии мазза истифода мешавад, ки ба устувории бӯй ва таркиби умумии маҳсулот таъсир мерасонад.

Тибқи автореферати диссертатсия маълум мешавад, ки кори диссертационии Давроншозода Ф.Д. ки дар дараҷаи дурусти таҷрибавию назариявӣ иҷро карда шудаанд, натиҷаҳо ва шарҳу эзоҳоти онҳо, инчунин хулосаҳои баровардашуда боэътимод ва аз ҷиҳати илмӣ асоснок мебошанд.

Умуман қор таассуроти хеле хуб мебахшад. Автореферат равшану возеҳ навишта шудааст, натиҷаи кори диссертатсияро инъикос мекунад. Натиҷаҳои ба даст омада бешубҳа, бо маълумоти адабиёт мувофиқанд ва бо мувофиқати маълумоти таҷрибавӣ ҳисоб шуда тасдиқ карда мешаванд.

Қор аз ҷиҳати ҳаҷм, аҳамияти назариявӣ ва амалӣ, навоарӣ ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 июни соли 2023 №295 барои рисолаҳои номзадӣ тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ мебошад. Муаллифи он бе шак, сазовори дараҷаи илмӣ номзоди илмҳои химия аз рӯи ихтисоси 1.4.4. Химияи органикӣ мебошад.

Тақриздиханда:

Дотсенти кафедраи химияи органикӣ
ва амалӣ н.и.х.

Бердиева П.И.

Имзои н.и.х. дотсенти Бердиева П.И. тасдиқ мекунам.

Сардори Раёсати кадрҳо ва қорҳои
махсуси МДТ ва "ДЛХ ба номи
академик Бобочон Гафуров

Сайдуллозода З.С.

Маълумот барои тамос: Ҷумҳурии Тоҷикистон, 735700,
ш. Хучанд, гузаргоҳи Мавлонбеков 1. тел.: +992 92 805 7007
E mail: zarrina_14.10.70@mail.ru

27.03.2026 e